

Az időbeli hatály értelmezése az új Btk. Általános Részének egyes rendelkezései kapcsán

2013. július 1. napján hatályba lép a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: új Btk.). A gyakorlati jogalkalmazó számára az egyik legizgalmasabb kérdés, hogy az új Btk. hatályba lépését követően az áthúzódó ügyekben (ahol az elkövetés a régi, az elbírálás új Btk. hatálya alá esik) melyik büntető anyagi jogszabály lesz alkalmazandó. Az időbeli hatály szabályainak körültekintő alkalmazása elengedhetetlen, ugyanis az elkövetés- vagy elbíráláskori büntető anyagi jogi norma helytelen megválasztása akár kártérítési felelősség megállapítására is alapot adhat.²

1. Az időbeli hatály értelmezése

Az új Btk. 2. § (1) és (2) bekezdése nem változtat érdemben az időbeli hatály szabályain, vagyis főszabály szerint a bűncselekményt továbbra is az elkövetés idején hatályban lévő büntető törvény szerint kell elbírálni. Ezen főszabály alól kivételt³ csak azon esetek képeznek, amikor az elbíráláskor hatályban lévő új büntető törvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el. Mindez fakad „nullum crimen sine lege” elvéből⁴, amelyet az új Btk. 1. § (1) bekezdése az Alaptörvény⁵ és a jogalkotásról szóló törvény⁶ rendelkezéseivel összhangban törvényi szinten szabályoz. Figyelemmel arra, hogy az időbeli hatály szabályai érdemben nem változtak, az ahhoz fűzött jogalkalmazói gyakorlat továbbra is irányadónak tekinthető. Ennek kikristályosított elvei⁷ szerint abban a kérdésben, hogy melyik törvény minősül súlyosabbnak vagy enyhébbnek, nem pusztán a különös részi szankció súlyosságát, hanem az Általános Rész szabályait is figyelembe kell venni. Abban az esetben, ha elkövetéskor és az elbíráláskor hatályban lévő különös részi büntetni rendeltség ugyanolyan, vizsgálni kell⁸, hogy az Általános Rész szabályai szerint enyhébben bírálendő-e

¹ Jávorszki T., főügyészhelyettes, Somogy Megyei Főügyészség; óraadó, PTE Állam-és Jogtudományi Kar

² BH 2010/38.

³ Tóth Mihály: Adalékok a büntető törvény időbeli hatályának kérdéséhez. In Korinek László (szerk.): Tanulmányok Földvári József tiszteletére. Studia Iuridica 124. Janus Pannonius Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Pécs, 1996. 156. o.

⁴ Busch Béla: Eretnek gondolatok az új Btk. kapcsán – az időbeli hatály és a bűncselekmény fogalma. In Antalóczy Péter – Deres Petronella (szerk.): Magyarország Új Büntető Törvénykönyve. Acta Caroliensia Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarum III. Károly Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Budapest, 2012. 41. o.

⁵ Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdés

⁶ 2010. évi CXXX. törvény 2. § (2) bekezdés

⁷ Hacker Ervin: A Magyar Büntetőjog Tankönyve Általános Rész. Ludvig István Könyvnyomdája, Miskolc, 1936. 97. o. Hacker Ervin a Csemegi-kódex szabályainak értelmezésekor az enyhébb intézkedés alatt a következőket értette: „Az a törvényi rendelkezés értendő alatta, amely valamennyi közt végeredményben a legkedvezőbb a vádlottra nézve, vagyis amelynek alkalmazása esetén: 1. az illető cselekmény nem képez bűncselekményt, 2. amely ezt enyhébben minősíti, 3. amelynek esetén csak magánindítványra indul az eljárás és 4. amely az elévülést kedvezőbb feltételek mellett engedi érvényesülni. Ezeknek a tételeknek együttes, kombinatív alkalmazása azonban nem foglalhat helyet...”

⁸ Gellér Balázs József: Alkotmányos és emberi jogi aggályok az Európai Unió tagállamaival folytatott büntető együttműködés körében. In Fenyvesi Csaba (szerk.): Jubileumi Tanulmányok. Magyar Büntetőjogi Társaság, Budapest – Debrecen – Pécs, 2011. 265. o.: „A Btk. 2.§-a annak vizsgálatát is megköveteli, hogy a terhelt nem került-e kedvezőtlenebb helyzetbe a később hatályba lépett szabályozás folytán, mint amilyenben az elkövetés idején hatályos szabályok alkalmazása mellett lenne.”

el a bűncselekmény.⁹ Földvári József a „Melyik törvény tekinthető enyhébbnek?” kérdésre a következő választ adja: „*amelyik az adott esetben az adott elkövető számára kedvezőbb helyzetet teremt*”.¹⁰

Blaskó Béla fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy a „*cselekmény enyhébben bírálható el*” törvényi kifejezés tartalmilag sem azonosítható a cselekmény enyhébben büntetendő megállapítással.¹¹

Finkey Ferenc szerint az „enyhébb törvény vagy szabály” kérdésének eldöntésekor nemcsak a büntetési tételeket, hanem az illető, in concreto alkalmazandó szabályok minden anyagi és alaki jogi következményét figyelembe kell venni.¹²

Következetes az ítélkezési gyakorlat abban is, hogy a két (elkövetés- és elbírálaskori) törvény kombinatív¹³ alkalmazása kizárt.¹⁴ Ezt a gyakorlat által kikristályosított elvet¹⁵ vallja a Földvári is: „*nem lehet az egyik szempontból az egyik törvényt, más vonatkozásban a másik törvényt alkalmazni. A törvényeket összes kihatásukkal kell egybevetni és kiválasztani az enyhébbet*”.¹⁶

Ez az elv némi áttörést látszik szenvedni a BH 1995/72. és BH 1995/380. alatt megjelent két eseti döntésben, amelyek bűnhalmazat esetén kétlépcsős vizsgálatot írnak elő. Első lépcsőben azt kell meghatározni, hogy a bűnhalmazatban álló bűncselekmények között van-e olyan, amely az új büntető törvény szerint már nem bűncselekmény, mely esetben az új büntető törvényt kell alkalmazni. Második lépcsőben a fennmaradó, a régi és az új büntető törvény szerint is büntetendő cselekmények esetén kell újólá vizsgálni, hogy melyik büntetőjogi norma kedvezőbb az elkövetőre nézve. Ha a bűnhalmazatban álló egyes bűncselekményekre nézve vegyesen állapíthatók meg súlyosabb, illetve enyhébb büntető anyagi jogi normák, abban az esetben is – hasonlóan a kombinatív alkalmazás tilalmához – azt a büntető törvényt kell alkalmazni, amely a terheltre nézve összhatásában kedvezőbb, még ha egyes bűncselekmények ezáltal súlyosabban is minősülnek.¹⁷

⁹ BH 1996/403.

¹⁰ Földvári József: Büntetőjog Általános Rész, 4., átdolgozott kiadás. Osiris Kiadó, Budapest, 2000. 66. o. Hasonló vélemény: KÖHALMI László: A büntetőtörvény hatálya, a büntetőtörvény visszamenőleges hatályának szabályai. In Balogh Ágnes – Köhalmi László: Büntetőjog I. Általános Rész. 2., átdolgozott kiadás. Dialóg-Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2007. 17. o.

¹¹ Blaskó Béla: Magyar Büntetőjog Általános Rész. Harmadik, átdolgozott kiadás. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2007. 123. o.: „*A törvény két okból se, az enyhébb büntetésnek tulajdonít jelentőséget. Így: • az elbírálást követően az elítélre háruló jogkövetkezménynek a büntetés csak egy része lehet, másrészt • előadódhat olyan helyzet, hogy az új büntető törvény a magatartás tanúsítása esetére súlyosabb büntetést helyez kilátásba, ugyanakkor a jogkövetkezmények összhatásukban mégis kedvezőbbek az elítélre.*”

¹² Finkey Ferenc: A Magyar Büntetőjog Tankönyve. Negyedik, átdolgozott kiadás. Grill Károly Könyvkiadóvállalat, Budapest, 1914. 109. o.: „*Így enyhébb az a törvény: 1. mely az illető cselekményt nem bünteti, holott, a másik törvény bünteti; 2. amely kisebb súlyú cselekménnyé (kihágás vagy vétség) minősíti a cselekményt, vagy magasabb érték-határt vesz fel a minősítéshez, vagy amely csekélyebb súlyú, vagy rövidebb tartamu büntetést szab az illető cselekményre, mint a másik....; 3. amely csak magánindítványra engedi meg a bűnvádi eljárás megindítását, míg a másik hivatalból üldözheti; 4. amely az elévülést ismeri, míg a másik nem ismeri, vagy amely rövidebb határidőt szab az elévülésre, vagy kevesebb feltételhez közi azt, mint a másik.*”

¹³ Nagy Ferenc: A Magyar Büntetőjog Általános Rész. Átdolgozott, bővített kiadás. Korona Kiadó, Budapest, 2004. 99. o.

¹⁴ Gellér Balázs: A büntetőtörvény hatálya. In Belovics Ervin – Gellér Balázs – Nagy Ferenc – Tóth Mihály: Büntetőjog I. Általános Rész A 2012.évi C. törvény alapján. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012. 152. o.

BH 1996/290., 2006/383., 2010/264.

¹⁵ Köhalmi László: A büntetőtörvény hatálya, a büntetőtörvény visszamenőleges hatályának szabályai. In Balogh Ágnes – Köhalmi László: Büntetőjog I. Általános Rész. Negyedik, átdolgozott kiadás. Dialóg Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 2012. 19. o.

¹⁶ Földvári (l.j. 6.) 66.

¹⁷ EBH 2004/1101.

A természetes (folyamatos elkövetés) vagy törvényi egység (folytatólágosság) esetére a gyakorlat által kialakított elv szerint, ha bármely részcselekmény elkövetése az új büntető törvény hatálya alá esik, az új büntető törvényt kell alkalmazni.¹⁸

2. Az új Általános Rész egyes rendelkezéseinek vizsgálata

Az első novummal, amely érintheti az időbeli hatályt, a kísérlet szabályainál lehet találkozni. A hatályos Btk. szerint az alkalmatlan kísérlet elkövetése esetén is büntetendő az ún. maradékcselekmény.¹⁹ Az új Btk. a maradékcselekményért való felelősséget az önkéntes visszalépés esetére korlátozza.²⁰ A jövőben ezért alkalmatlan kísérlet elkövetése esetén az elkövető nem felel a maradékcselekményért, aminek enyhítő hatást indokolt tulajdonítani.

A következő újdonsággal a gyermekkor büntethetőséget kizáró okának újraszabályozott szövegénél találkozhatunk. Az új Btk. szektorálisan leszállítja a büntethetőségi alsó korhatárt²¹, egyes súlyos bűncselekmények esetén az elkövető büntethető lesz, ha a tizenkettedik életévét betöltötte²² (erre figyelemmel a fiatalkor alsó határa kitolódott a tizenkettedik életévre²³). Nyilvánvaló, hogy ezen új szabályozás súlyosabb elbírálást eredményez, hiszen az addig nem büntethető és legfeljebb gyermekvédelmi intézkedés alá vonható elkövetők az új Btk. 16. §-ban meghatározott bűncselekmények elkövetése esetén büntethetők lesznek, ha az elkövetéskor rendelkeztek a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással.

Kérdésként merül fel, hogy a kóros elmeállapot büntethetőséget kizáró okának újraszabályozása és ennek eredményeképp az egyes kórformák felsorolásának elmaradása az új Btk.-ban²⁴ jelent-e változást a büntethetőséget kizáró ok megállapíthatósága terén. Véleményem szerint a kóros elmeállapot vizsgálata során változatlanul a korábban meghatározott öt elmekórtani kórkép jöhet szóba, ezért ez érdemi változást nem jelent (más kórformákra alapulóan a büntethetőséget kizáró ok szélesebb körű alkalmazása, és ennél fogva az enyhébb elbírálás nem jöhet szóba).

Mindenképpen enyhítő hatást indokolt tulajdonítani nézetem szerint a jogos védelem kiterjesztett alkalmazhatóságának, ez fakad az új Btk. 22. § (2) bekezdésében meghatározott törvényi védelemből. Ezt támasztja alá a joggyakorlatban már korábban kialakított elv, mely szerint a jogos védelem kiszélesítése önmagában enyhébb elbírálást tesz lehetővé.²⁵

Súlyosító hatás látszik ugyanakkor fűződni a végszükség körében a hatályos Btk. 30. § (3) bekezdésében meghatározott korlátlan enyhítésre okot adó körülmény kieséséhez.

Súlyosabb elbírálást eredményez a büntethetőség elévülése általános minimumának két évvel történő megemelése²⁶, valamint a határozott ideig tartó szabadságvesztés generális minimumának kettőről három évre, maximumának tizenötől húsz évre, illetve húszról huszonöt évre történő emelése.²⁷

¹⁸ BH1996/179., BH 2002/467., BH 2011/268.

¹⁹ 17. § (4) bekezdés

²⁰ 10. § (5) bekezdés

²¹ Köhalmi László: A büntethetőségi korhatár kérdése. In Jogelméleti Szemle, 2013/1.szám, http://jesz.elte.hu/2013_1.pdf

²² 16. §

²³ 105. § (1) bekezdés

²⁴ 17. § (1) bekezdés

²⁵ BH 2011/54.

²⁶ 26. § (1) bekezdés

²⁷ 36. §

Enyhítést jelent viszont a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjának leszállítása (fegyház esetén a büntetés eddigi négyötöd részéről kétharmad, visszaeső esetén háromnegyed részére; börtön esetén – a visszaesőt kivéve – háromnegyed részről kétharmad részre).²⁸ Fogház esetén súlyosabb hatású ugyanakkor a visszaeső elkövetővel szemben a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontjának a büntetés kétharmadáról háromnegyed részére történő emelése.²⁹

Súlyosabb rendelkezés, hogy már nem csak az erőszakos, hanem valamennyi többszörös visszaeső kizárt a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből, ha a szabadságvesztést fegyház fokozatban kell végrehajtani.³⁰ Súlyosabb elbírálást eredményez és ezért – ebből a szempontból – az elkövetés kori büntető törvény alkalmazandó az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén, ahol a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját húszról huszonötre, illetve legkésőbbi időpontját harmincról negyven évre emelte a törvényhozó.³¹

Új büntetési nem az elzárás, amely tényleges szabadságelvonással jár.³² A Különös Rész számos rendelkezésénél láthatjuk,³³ hogy pénzbüntetés helyett elzárással szankcionálja a bűncselekményt a jogalkotó. Figyelemmel arra, hogy a pénzbüntetés csak annak átváltoztatása esetén jelent tényleges szabadságelvonást, az elzárás a büntetések sorában súlyosabb joghátrányt jelent, ezért a felsorolt különös részi tényállásoknál ez önmagában súlyosabb elbírálást eredményez.

Súlyosítást jelent a közérdekű munka legkisebb mértékének negyvenkettőtől negyvennyolcra, legnagyobb mértékének pedig háromszáztól háromszáztizenkét órára emelése.³⁴ A pénzbüntetés szabályainál enyhébb és súlyosabb rendelkezések vegyülnek, tekintve hogy a pénzbüntetés egynapi tétel összegének minimumát az új Btk. kettőezer-ötszáz forintról ezer forintra leszállította, míg a maximális mértékét kettőszázezer forintról ötszázezer forintra felemelte (azzal az indokolásból kitűnő törvényhozói szándékkal, hogy a szélesebb összeghatárok folytán a pénzbüntetés kiszabására gyakrabban kerüljön sor).³⁵

Enyhébbnek tűnik a foglalkozástól eltiltás kötelező alkalmazási esetének kiesése, ugyanakkor súlyosabb, hogy a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény elkövetője, ha a bűncselekményt tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követte el, eltiltható lesz bármely olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll.³⁶

Súlyosabb elbírálást eredményez az új Btk. azon rendelkezése,³⁷ amely a járművezetéstől eltiltás büntetés kiszabását – különös méltánylást érdemlő esetet kivéve – kötelezővé teszi a járművezetés ittas állapotban vagy járművezetés bódult állapotban bűncselekményt elkövető terhelttel szemben. Enyhébb anyagi jogi normát tükröz ugyanakkor a határozott ideig tartó járművezetéstől eltiltás legrövidebb tartamának egy évről egy hónapra történő leszállítása.³⁸

Súlyosító hatású, hogy az új Btk. szerint már nem csak a többszörös visszaeső, hanem egyik visszaeső sem bocsátható próbára.³⁹

²⁸ 38. § (2) bekezdés

²⁹ 38. § (2) bekezdés b) pont

³⁰ 38. § (4) bekezdés a) pont

³¹ 43. § (1) bekezdés

³² 46. §

³³ 224. §, 225. §, 265. § (2) bekezdés a) pont, 335. §, 342. § (3) bekezdés, 392. § (2) bekezdés

³⁴ 47. § (1) bekezdés

³⁵ 50. § (3) bekezdés

³⁶ 52. § (3) bekezdés

³⁷ 55. § (2) bekezdés

³⁸ 56. § (3) bekezdés

³⁹ 65. § (2) bekezdés a) pont

Enyhébb hatást kell ugyanakkor tulajdonítani annak az új szabálynak, mely szerint a pártfogó felügyelő a pártfogó felügyelet fele részének, de legalább a hatályos Btk. szerinti⁴⁰ két év helyett egy év eltelte után javasolhatja a pártfogó felügyelet megszüntetését, ha annak szükségessége már nem áll fenn.⁴¹

Súlyosító hatást indokolt tulajdonítani az elkobzás körében az elkobzás kivételes mellőzése kizártsága esetkőre szűkülésének annak eredményeképp, hogy az erről rendelkező szakaszt új bekezdéssel és az ott taxatív felsorolt különös részi tényállásokkal egészítette ki a törvényhozó, melyek esetében is kizárt a mellőzés kedvezménye.⁴² További súlyosító hatása a vagyoneklobzás alá eső vagyon körének kiszélesítése (és ezzel egy újabb törvényi vélelem megteremtése a bünszervezetben való részvétel ideje alatt szerzett vagyonon túlmenően) azzal a vagyonnal, amelyet a kábítószer-kereskedelem elkövetője a bűncselekmény elkövetésének ideje alatt szerzett.⁴³

Enyhítő hatása, hogy halmazati büntetés kiszabása esetén a büntetési tétel felső határa kétszeresére emelésének körét a személy elleni erőszakos bűncselekményt elkövető személyekkel szemben az új Btk. arra az esetre korlátozza, amikor a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények közül legalább három különböző időpontokban elkövetett (tehát anyagi halmazatban álló) és egyben befejezett.⁴⁴ További enyhítés, hogy az életfogytig tartó szabadságvesztés kötelező alkalmazási köre is leszűkült erre az esetkőre: csak anyagi bűnhalmazatot képező, befejezett bűncselekmények elkövetése esetén kerülhet sor alkalmazására.⁴⁵

Enyhébb elbírálást eredményez az enyhítő szakasz azon módosulása, melynek folytán már nem csak az egy évnél rövidebb tartalmú szabadságvesztés helyett szabható ki alternatív módon más büntetési nemhez tartozó büntetés, hanem az egy évi szabadságvesztés helyett is.⁴⁶

Súlyosító hatást indokolt tulajdonítani a felfüggesztett szabadságvesztés szabályai megváltozásának abban a körben, mely szerint már nem csak az erőszakos többszörös visszaeső, hanem valamennyi többszörös visszaeső elkövető kizárt a szabadságvesztés végrehajtása felfüggesztésének kedvezményéből.⁴⁷

Értelmezést igényel a hatályos Btk. 90. § szerinti részben felfüggesztett szabadságvesztés intézményének megszűnése. Az új Btk. nem vette át a szabadságvesztés részbeni felfüggesztésére vonatkozó szabályokat. A bíróság viszont az öt évet meg nem haladó szabadságvesztés kiszabása esetén (a hatályos Btk. ezt a három évet meg nem haladó szabadságvesztés kiszabására korlátozza⁴⁸) – különösen méltánylást érdemlő esetben – ítéletében rendelkezhet akként, hogy az elítélt a büntetés fele részének letöltése után feltételes szabadságra bocsátható (kivéve a többszörös visszaeső).⁴⁹ A törvény indokolásából az a törvényhozói akarat látszik kitűnni, hogy a szabadságvesztés részbeni felfüggesztése jogintézménye helyébe kívánja állítani az új Btk. 38. § (3) bekezdése szerinti kedvezményt, melyet – hasonlóan a továbbiakban már nem alkalmazható részbeni felfüggesztéshez – a perbíró alkalmaz ítéletében. Eltérés, hogy a hatályos Btk. 90. § (1) bekezdése szerint a szabadságvesztés végrehajtásának részbeni felfüggesztése csak a két évet meghaladó szabadságvesztés kiszabása esetén jöhet szóba, a büntetés fele részének letöltése utáni

⁴⁰ 82. § (3) bekezdés

⁴¹ 70. § (3) bekezdés, 82. § (3) bekezdés

⁴² 73. § c) pont

⁴³ 74. § (1) bekezdés c) pont

⁴⁴ 81. § (4) bekezdés 1. mondat

⁴⁵ 81. § (4) bekezdés 2. mondat

⁴⁶ 82. § (3) bekezdés

⁴⁷ 86. § (1) bekezdés a) pont

⁴⁸ 47. § (3) bekezdés

⁴⁹ 38. § (3) bekezdés

feltételes szabadságra bocsátásnál viszont ilyen minimum szabály nem érvényesül. További eltérés, hogy a hatályos Btk. szerinti részbeni felfüggesztésre akkor kerülhet sor, ha – különösen az elkövető személyi körülményeire figyelemmel – alaposan feltehető, hogy a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető, az új Btk. szerinti büntetés fele részének letöltése utáni feltételes szabadságra bocsáthatóságról történő rendelkezés pedig különös méltánylást érdemlő esetben jöhet szóba. Álláspontom szerint ezen két, tartalmában eltérő feltétel nem eredményez érdemleges súlyosító vagy enyhítő hatást. Eltérés mutatkozik viszont a próbaidő, illetve a feltételes szabadság tartama között. A részben felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje a hatályos Btk. 90. § (2) bekezdése szerint minimum kettő, maximum öt év, de a felfüggesztett résznél rövidebb nem lehet. Az új Btk. 39. § (1) bekezdése szerint a határozott ideig tartó szabadságvesztés esetén a feltételes szabadság azonos a szabadságvesztés hátralévő (jelen esetben a büntetés fele) részével, de legalább egy év.

Súlyosító hatású, hogy a különös és többszörös visszaesőkkel szemben az újabb bűncselekmény büntetési tételének felső határa felével emelt maximuma szabadságvesztés esetén húszról huszonöt évre emelkedik, továbbá, hogy ugyanezen elkövetői körrel szemben halmazati büntetés esetén a büntetési tétel felső határának kétszeres emelését írja elő az új Btk.⁵⁰

Súlyosító hatást indokolt tulajdonítani annak a rendelkezésnek, mely szerint a szándékos bűncselekményt bünszervezetben elkövető személlyel szemben a bűncselekmény büntetési tételének kétszeresére emelt felső határának eddigi húsz éves maximuma huszonöt évre emelkedik.⁵¹ Hasonlóan súlyosabb rendelkezés, hogy a közérdekű munka előzetes fogvatartásba történő beszámítása esetén az egynapi előzetes fogvatartás az eddigi hat óra helyett négy óra közérdekű munkának felel meg⁵² (ugyanígy a házi őrizet beszámítása esetén is⁵³). Szigorítást jelent az összbüntetés alkalmazási lehetőségének szűkítése azzal a rendelkezéssel, amely a legkorábban hozott ítélet jogerőre emelkedése helyett a legkorábbi első fokú ítélet kihirdetéséhez köti az összbüntetésbe foglalás lehetőségét, mely időpontot követően elkövetett bűncselekmény esetén az összbüntetésbe foglalás kizárt.⁵⁴ Hasonlóan szigorító hatású, hogy a továbbiakban már nincs helye többszörös összbüntetésbe foglalásnak.⁵⁵ Az elengedés mértékének a rövidebb büntetés (büntetések) kétharmad részében történő maximalizálása további súlyosítást jelent.⁵⁶

Súlyosító hatású a törvényi mentesítés szabályainak megváltozása, amely a kiutasítás esetén eddig az ítélet jogerőre emelkedésének napján tekintette beálltnak a mentesítést⁵⁷, az új Btk. szerint viszont a büntetés végrehajtásának befejezése, vagy végrehajthatóságának megszűnése napján.⁵⁸ A törvényi mentesítés körében enyhítést jelent ugyanakkor, hogy a szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, öt évet meghaladó, de tíz évnél nem hosszabb tartamú szabadságvesztés esetén az eddigi tíz évvel szemben az új Btk. a büntetés kitöltését vagy végrehajthatóságának megszűnését követő nyolc év elteltével tekinti beálltnak a mentesítést,⁵⁹ a leghosszabb tíz éves határt pedig csak a szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, tíz évet meghaladó tartamú határozott ideig tartó szabadságvesztés esetére tartja fenn.⁶⁰

⁵⁰ 89. § (1) bekezdés

⁵¹ 91. § (1) bekezdés

⁵² 92. § (2) bekezdés

⁵³ 92. § (3) bekezdés c) pont

⁵⁴ 93. § (1) bekezdés

⁵⁵ 93. § (4) bekezdés a) pont

⁵⁶ 94. §

⁵⁷ 102. § (1) bekezdés a) pont

⁵⁸ 100. § (1) bekezdés c) pont

⁵⁹ 100. § (1) bekezdés h) pont

⁶⁰ 100. § (1) bekezdés i) pont

A fiatalokúakra vonatkozó rendelkezések körében enyhítő hatású, hogy a fiatalokúak bürtöne fokozatot az egyévi vagy ennél hosszabb tartalmú szabadságvesztésre ítélt fiatalokú esetén a szándékos bűncselekmény elkövetését megelőző három éven belüli szándékos bűncselekmény miatti javítóintézeti nevelés esetére korlátozza az új Btk.⁶¹ (eddig ilyen időbeli határ nem volt). Súlyosító hatású a javítóintézeti nevelés tartalma maximumának háromról négy évre emelése⁶², valamint az is, hogy az ideiglenes elbocsátás megszüntetéséhez a fiatalokú ideiglenes elbocsátás alatti szabadságvesztésre ítélté vezet, szemben az eddigi ideiglenes elbocsátás alatt elkövetett bűncselekmény miatti szabadságvesztésre ítéltéssel.⁶³

Enyhítő hatást indokolt tulajdonítani álláspontom szerint az új Btk. 122. §-ában foglalt rendelkezésnek. Eszerint, ha a fiatalokút a javítóintézeti nevelésre ítélté után elkövetett bűncselekmény miatt javítóintézeti nevelés vagy az ideiglenes elbocsátás alatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, a szabadságvesztés büntetést kell végrehajtani. Ebben az esetben a javítóintézeti nevelés hátralévő részét szabadságvesztésre kell átváltoztatni úgy, hogy kétnapi javítóintézeti nevelés helyébe egy napi szabadságvesztés lép. A hatályos Btk. rendelkezései alapján ilyen esetben a javítóintézeti nevelés hátralévő részét – az újabb bűncselekményt elbíró ítélet jogerőre emelkedését követően – az újabb ügyben kiszabott szabadságvesztéssel össz büntetésbe kell foglalni.⁶⁴ A hatályos Btk. szerinti össz büntetésbe foglalás eredményeképp is össz büntetésként a szabadságvesztést kell végrehajtani, melynek tartamát a bíróság legfeljebb egy évvel meghosszabbíthatja, a meghosszabbítás tartama azonban nem érheti el a javítóintézeti nevelés hátralévő részét. Ezen szabályra figyelemmel enyhébbnek tűnik az új Btk. 122. § második mondatában foglalt szabály, amely a javítóintézeti nevelés helyébe lépő szabadságvesztés tartamát legfeljebb a javítóintézeti nevelés hátralévő részének fele részéig engedi átváltoztatni, míg a hatályos törvény szerint a szabadságvesztés meghosszabbításának tartama ennél hosszabb is lehet, azonban nem érheti el a javítóintézeti nevelés hátralévő részét. A szabadságvesztés meghosszabbításának egy évvel történő maximálása a hatályos törvényben nem hat ki az időbeli hatályra, figyelemmel arra, hogy az új Btk. szerint sem nyúlhat túl az átváltoztatott javítóintézeti nevelés az egy éven, tekintve, hogy a javítóintézeti nevelés tartama négy évig terjedhet, melynek fele része letöltése után bocsátható el a fiatalokú az intézetből. A maximum két éves időtartamú ideiglenes elbocsátás fele lehet az átváltoztatott javítóintézeti nevelés helyébe lépő szabadságvesztés, amely így nem haladhatja meg az egy évet.

Végezetül súlyosító hatású az egységes intézkedésként elrendelt javítóintézeti nevelés tartalma maximumának háromról négy évre történő emelése, továbbá a kumuláció tilalmának feloldása azzal a szabállyal, mely szerint – szemben a korábbi rendelkezéssel⁶⁵ – az egységes intézkedésként elrendelt javítóintézeti nevelés tartalma már elérheti az elrendelt javítóintézeti nevelések együttes tartalmát.⁶⁶

3.Záró gondolatok

Az új Btk.-val szembeni egyik legfontosabb elvárás – a törvény miniszteri indokolásából kitűnően – a szigorúság. Az Általános Rész egyes rendelkezéseit áttekintve láthatjuk, hogy ez a szigorúság áttételesen érvényesül, a számos súlyosabb elbírást eredményező változás

⁶¹ 110. § (1) bekezdés c) pont

⁶² 120. § (1) bekezdés

⁶³ 121. § (3) bekezdés

⁶⁴ 120. § (2) bekezdés

⁶⁵ 120/A. § (2) bekezdés

⁶⁶ 124. § (2) bekezdés

mellett jócskán találhatunk olyan rendelkezéseket, melyek enyhítő hatása vitathatatlan. Tovább árnyalja a képet, ha az egyes különös részi törvényi tényállásokat vesszük górcső alá. Ahogy arra már a bevezető részben utaltam, a jogalkalmazó számára a legfontosabb feladat az adott elkövető által elkövetett bűncselekményre alkalmazandó büntetőjogi norma kiválasztása. Az átmeneti időszakban (amikor a bűncselekmény elkövetésekor még a régi, elbírálásakor pedig az új büntető törvény van hatályban) rendkívül körültekintően kell eljárni a bűncselekmények minősítésekor. Tüzetesen, úgyszólván, az ügy tárgyát képező valamennyi cselekményre nézve kell elvégezni a dogmatikai elemzést. Csak a szóba jöhető anyagi jogi normák körültekintő analizálását követően lehetünk nyugodtak afelől, hogy a ránk, mint jogalkalmazókra rótt feladatot elvégeztük.

Irodalom:

- Blaskó Béla: Magyar Büntetőjog Általános Rész. Harmadik, átdolgozott kiadás. Rejtjel Kiadó, Budapest, 2007.
- BUSCH Béla: Eretnek gondolatok az új Btk. kapcsán – az időbeli hatály és a bűncselekmény fogalma. In Antalóczy Péter – Deres Petronella (szerk.): Magyarország Új Büntető Törvénykönyve. Acta Caroliensia Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarum. III. Károly Gáspár Református Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Budapest, 2012.
- Finkey Ferenc: A Magyar Büntetőjog Tankönyve. Negyedik, átdolgozott kiadás. Grill Károly Könyvkiadóvállalat, Budapest, 1914.
- Földvári József: Büntetőjog Általános Rész, 4., átdolgozott kiadás. Osiris Kiadó, Budapest, 2000.
- Gellér Balázs József: Alkotmányos és emberi jogi aggályok az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködés körében. In Fenyvesi Csaba (szerk.): Jubileumi Tanulmányok. Magyar Büntetőjogi Társaság. Budapest – Debrecen – Pécs, 2011. 2659-267.
- Gellér Balázs: A büntetőtörvény hatálya. In Belovics Ervin – Gellér Balázs – Nagy Ferenc – Tóth Mihály: Büntetőjog I. Általános Rész A 2012. évi C. törvény alapján. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012.
- Hacker Ervin: A Magyar Büntetőjog Tankönyve Általános Rész. Ludvig István Könyvnyomdája, Miskolc, 1936.
- Kőhalmi László: A büntetőtörvény hatálya, a büntetőtörvény visszamenőleges hatályának szabályai. In Balogh Ágnes – Kőhalmi László: Büntetőjog I. Általános Rész. 2, átdolgozott kiadás. Dialóg-Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2007.
- Kőhalmi László: A büntetőtörvény hatálya, a büntetőtörvény visszamenőleges hatályának szabályai. In: Balogh Ágnes – Kőhalmi László: Büntetőjog I. Általános Rész. Negyedik, átdolgozott kiadás. Dialóg-Campus Kiadó, Budapest – Pécs, 2012.
- Kőhalmi László: A büntethetőségi korhatár kérdése. In Jogelméleti Szemle, 2013/1.szám, http://jesz.elte.hu/2013_1.pdf
- Nagy Ferenc: A Magyar Büntetőjog Általános Része. Átdolgozott, bővített kiadás. Korona Kiadó, Budapest, 2004.
- Tóth Mihály: Adalékok a büntető törvény időbeli hatályának kérdéséhez. In Korinek László (szerk.): Tanulmányok Földvári József tiszteletére. Studia Iuridica 124. Janus Pannonius Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Pécs, 1996.